

mentativament les idees de Joan Fuster, a partir de l'anàlisi de dues unitats: *mirat en fred* i *mal senyal*. Vicent Martines, a «Traducció, noves tecnologies, locucions i fraseologia per conèixer millor el llenguatge dels nostres clàssics: Ausiàs March i *Tirant lo Blanch*. Un esguard», dóna compte de les noves tecnologies aplicades a l'edició i difusió de textos clàssics (amb projectes com el d'IVITRA), amb notícia de les possibilitats que s'obren per a l'estudi del lèxic, els models de llengua o per a la preparació d'edicions crítiques o divulgatives. Joan Miralles, a «Sobre alguns aplecs de refranys i frases fetes a Mallorca durant el segle XIX», dóna a conèixer materials paremiològics mallorquins i posa en relleu el seu indiscutible interès lingüístic, etnogràfic, psicologicosocial i identitari. M. Teresa Moret, a «Locucions i expressions codificades en documents notarials aragonesos del segle XIV escrits en català», analitza aquest corpus notarial i en destaca els constants propis del llenguatge notarial més o menys codificat en contraposició a l'existència d'una fraseologia i un lèxic més de base territorial o dialectal que apunta ja la riquesa geolectal dels parlars catalans en terres d'Aragó. Laia Rosàs, a «Interferències del castellà en la fraseologia valenciana de dos repertoris lexicogràfics dels segles XVIII i XIX», l'autora contrasta sengles obres de Carles Ros i de Martí i Gadea i hi constata la presència abundosa d'interferències, ja siga per la inclusió de paraules castellanes, per la substitució d'elements sintàctics o, simplement, per la traducció literal de frases castellanes. Bàrbara Sagrera i Caterina Valriu, a «Aproximació a la fraseologia de les Illes Balears», a partir d'un corpus rondallístic, folklòric i lexicogràfic balear de més de 10.000 unitats, en fan l'anàlisi i classificació tipològica i posen de relleu les particularitats que presenta i la seua recursivitat discursiva. Pelegrí Sancho, a *Problemes de la traducció de la fraseologia en el còmic*, analitza, a partir de la comparació entre la versió original francesa i la traducció catalana de la sèrie *Astérix le Gaulois*, les connotacions i els recursos idiosincràtics i pragmàtics i altres problemes d'intertextualitat i interculturalitat que condicionen el resultat final.

Ramon SISTAC
Universitat de Lleida
Institut d'Estudis Catalans

FALUBA, Kálmán / SZIJ, Ildikó (ed.) (2010): *Actes del Catorzè Col·loqui Internacional de Llengua i Literatura Catalanes. Universitat Eötvös Loránd de Budapest, 4-9 de setembre de 2006. Volum III: Contactes lingüístics i traductologia*. Barcelona: Associació Internacional de Llengua i Literatura Catalanes; Publicacions de l'Abadia de Montserrat (Textos i Estudis de Cultura Catalana, 154), 414 p.

El tercer volum d'aquestes actes, corresponent a l'àrea de Contactes lingüístics i traductologia, està constituït per la conferència de clausura, dues ponències i vint-i-set comunicacions. Kálmán Faluba, president del Comitè Organitzador, a *Coincidències lèxiques entre el català i l'hongarès* (conferència de clausura), constata que les coincidències entre ambdues llengües són escasses, com a conseqüència de la llunyania geogràfica i genètica; però que, tanmateix, n'hi ha, i procedeix a delimitar-ne la tipologia: llatinismes compartits, internacionalismes (actualment gairebé exclusivament anglicismes) i, encara que en nombre molt reduït, catalanismes de l'hongarès i hongarismes del català: L'autor conclou que, a més de l'exigüitat, les adaptacions fonètiques de les unitats lèxiques compartides no en faciliten el reconeixement. El caràcter aïllat de la llengua romanesa, a diferència de la catalana, força els seus parlants a l'aprenentatge d'alguna altra llengua, siga grup romànic, germànic o eslau. Vicent Salvador, a «Entre la retòrica i la gramàtica: estructures de la concessivitat en català» (ponència), analitza el procés de gramaticalització de les estructures discursives, i com aquestes noves estructures creen noves estratègies expressives, fins i tot literàries. A partir de la comparació de les estructures concessives en la producció literària en les llengües del nostre entorn cultural amb les del català, l'autor constata la productivitat d'aquestes construccions, que són sovint encapçalades per connectors específics que han anat gramaticalitzant-se, tant en l'oralitat com en la llengua estàndard i, sobretot, en el

discurs literari. Carsten Sinner, a «Influències lingüístiques com a senyal de vitalitat d'una llengua», explica com les influències lingüístiques han estat tractades tradicionalment com a senyals de corrupció de la llengua. Això s'ha fet especialment palès en el cas del contacte entre català i castellà, amb l'ús d'una terminologia gens neutra condicionada pel posicionament i la procedència dels estudiosos, catalans o castellans. A partir d'una nova perspectiva, l'autor reinterpreta els processos d'influència lingüística com a senyal de vitalitat d'una llengua. Montserrat Anguera, a «Traducció i estil», ens atansa als problemes idiosincràtics que apareixen en les traduccions, fins i tot entre llengües molt properes (on les interferències són especialment perilloses, perquè poden passar inadvertides) i analitza diferents estratègies que permeten “saltar” les barreres idiomàtiques. Joan A. Argenter, a «Les dinàmiques de la llengua a l'Alguer», estudia les dinàmiques lingüístiques i sociolingüístiques actuals a l'Alguer, des de l'òptica de l'especificitat d'un enclavament lingüístic i les tensions que genera la dicotomia entre llengua i pertinença política i geogràfica, així com les ideologies locals sobre la llengua. Francesc Bernat, a «La relació entre el català i l'occità a l'obra de Manuel Milà i Fontanals», repassa les idees sobre el llemosinisme i la seua superació, constatable a l'obra de Milà a partir de 1857, i com han condicionat la percepció que se n'ha tingut amb posterioritat. Glòria Bordons, Lis Costa i Carme Arenas, a «La traducció com a vehicle per al coneixement poètic i lingüístic», ens dona notícia de l'experiència del web www.viulapoesia.com, que permet, entre altres coses, reflexionar sobre la problemàtica de la traducció de la poesia contemporània i veure com de vegades els dubtes del traductor poden ser un ajut per a la comprensió dels textos. Teresa Cabré Monné, a «Els sistema vocàlic del català central i l'adaptació dels manlleus», posa en qüestió l'explicació tradicional per castellanisme de la manca de la reducció vocàlica pròpia del català central en l'adaptació de manlleus per part d'aquest dialecte, i assaja noves possibilitats d'interpretació des de l'òptica de l'evolució interna. Elisenda Campmany, a «Algunes consideracions tipològiques sobre els clítics pronominals», analitza la variació que es dona en català central septentrional entre les formes plenes i les reforçades dels pronoms, els contextos en què tendeixen a aparèixer unes i altres i els factors extralingüístics que ho condicionen. Emili Casanova, a «La traducció de la fraseologia valenciana en els diccionaris valencià-castellà recents», constata la poca presència de formes valencianes en els reculls lexicogràfics i fraseològics catalans i valencians, si bé aquesta mancança sembla que lentament es va corregint. L'autor defensa l'ús de les formes populars genuïnes del dialecte com a recurs enormement productiu en la traducció. Esteve Clua, a «Intercomprensió i lingüística comparada», presenta una sèrie d'estratègies basades en l'anàlisi comparada de les llengües romàniques que permeten millorar-ne l'ensenyament i l'aprenentatge simultani, a partir dels elements lingüístics compartits i de la intercomprensió entre varietats pròximes. Eusebi Coromina, a «L'article personal en la traducció de narrativa literària i cinematogràfica», analitza la casuística que es dona en català amb l'ús de l'article personal, tant pel que fa a la seua presència o absència com a la forma que pren (*en/el*), i apunta pistes per a una possible distribució funcional segons el grau de formalitat en la llengua literària i en la dels mitjans audiovisuals. Nicolau Dols, a «Del portuguès al català: apunts per a una teoria de l'optimitat en traducció poètica», fa una transposició de la teoria de l'optimitat, usada per a la confecció de gramàtiques formals, a la traductologia. La base teòrica s'exemplifica tot aplicant el mètode a l'anàlisi de traduccions de poesia lírica, en concret a la traducció de Joan Alegret de tres sonets portuguesos cincentistes, tria justificada per la proximitat lingüística del portuguès. M. Rosa Fort, a «Manlleus del català a l'espanyol i de l'espanyol al català en els diccionaris normatius (*DRAE, DIEC*)», parteix de la consulta dels diccionaris per a localitzar els manlleus en un sentit i en un altre i en compara la informació, els classifica per camps semàntics i en comprova la vitalitat a partir de la consulta als estudiants (catalanoparlants i castellanoparlants) de la Universitat de Saragossa. Maria-Rosa Lloret, a «Tipologia lingüística en els cursos impartits per Fabra: aspectes fonètics», informa dels pregons coneixements que tenia Pompeu Fabra de llengües i de lingüística comparada, tal com es pot deduir dels apunts conservats dels cursos que va impartir. Richard Mansell, a «Totes òptimes, cap de perfecta: les traduccions catalanes de “The Raven”», estudia les quatre traduccions que Xavier Benguerel va fer del poema «The Raven» d'Edgar Allan Poe. L'autor conclou que no es pot fer l'estudi de l'obra d'un poeta sense tenir en compte la seua producció com a

traductor, perquè creació i traducció són dues cares de la mateixa moneda. Pilar Monné, Laia Obis i Gerard Riús, a «Formes discursives de la divulgació científica en els nous formats televisius», expliquen com per a fer entenedor el discurs de la ciència i convertir-lo en discurs divulgatiu cal una adaptació específica, que no exigeix tant un canvi en el nivell de formalitat com una recontextualització del saber científic. Això és el que ha donat peu a l'aparició dels "nous formats" televisius. Aquesta recontextualització divulgativa de la ciència s'exemplifica mitjançant el programa *Pecats capitals* de Televisió de Catalunya. Brauli Montoya, a «L'efecte del contacte de llengües sobre el canvi lingüístic. El cas del català dels valencians», analitza, des dels paradigmes de la sociolingüística de la variació, els canvis observats, en el sentit d'aproximació al castellà, de la fonètica del català de la població de Petrer; canvis que ja havien estat observats en temps aparent i que ara ho són en temps real. Kata Pálvölgyi, a «Fenòmens tonals conflictius en la llengua catalana i l'hongaresa investigats en la interllengua hongaresa-catalana», posa de manifest les diferències tonals entre català i hongarès exemplificats amb la prosòdia i amb les interrogatives absolutes, i se'n comprova la incidència sobre una mostra de parlants hongaresos del català, que donen uns resultats de producció millors que els esperats. Francesc Parcerisas i Iolanda Pelegrí, a «Els seminaris de traducció poètica de la Institució de les Lletres Catalanes, al Centre d'Art i Natura de Farrera de Pallars», donen notícia dels seminaris que la Institució de les Lletres Catalanes celebra a Farrera de Pallars des de 1998, on conviuen poetes i traductors i cerquen les possibles solucions als principals problemes traductològics que hi apareixen: la interpretació dels originals i el registre final de les traduccions. Joan Perera, Melina Aparici, Marcel Fité i Joan Busquets, a «L'empremta del castellà en les produccions lingüístiques dels catalanoparlants: una anàlisi evolutiva», analitzen, a partir d'una mostra recollida en diversos segments de la població escolar i universitària, el nivell d'interferència del castellà entre individus catalanoparlants tot considerant com a variables l'edat, la modalitat de producció i el gènere discursiu. Pere Quer, a «La traducció de textos llatins al català: un exemple historiogràfic dels segles XIV i XV», estudia diferents traduccions catalanes d'un mateix text historiogràfic llatí entre el segle XIV i el segle XV i com el predomini de determinades solucions de traducció indiquen diferents actituds dels traductors respecte de la llengua. Laia Querol, a *Els increments de l'arrel verbal en català i altres llengües romàniques*, estableix el paradigma de l'increment velar (*venim / vinguem*) en català nord-occidental i en proposa una interpretació tenint en compte els condicionaments no solament morfològics sinó també fonològics, dins el context comparatiu amb les altres llengües romàniques. Philip D. Rasico, a «Tres enquestes lingüístiques de J. Coromines realitzades vora la frontera occitana: els termes de Calce, Montner i les Cases de Pena (1960)», transcriu, analitza i comenta lingüísticament les enquestes toponímiques i dialectals de Coromines realitzades als termes rossellonesos de Calce, Montner i les Cases de Pena, situats a les Corberes i vora la frontera del català amb l'occità. Jordi Suïls, Ramon Sistac i Gemma Rigau, a «Generalització i particularització en ribagorçà: alguns trets en relació amb el benasquès i l'occità», descriuen diversos trets fonètics, morfològics i sintàctics compartits pel català ribagorçà i pallarès, el benasquès i el gascò per damunt dels seus respectius dominis, tot posant en qüestió el paper del Pirineu axial en la seua zona central i més elevada com a frontera absoluta entre llengües. Ildikó Szijj, a «Les formes de l'imperatiu en català i altres llengües romàniques», ens presenta el comportament de l'imperatiu en el conjunt de les llengües llatines i comprova les dissonàncies que dialectalment presenta el català respecte del seu model estàndard, especialment en la 4a persona, que pot coincidir no pas amb el subjuntiu sinó amb l'indicatiu. Aina Torrent-Lenzen, a «Partícules modals en català», investiga si el català disposa d'un grup que, en el pla funcional, correspongui a les partícules modals alemanyes; i analitza fins a quin punt aquestes partícules modals del català queden englobades o no dins del grup dels connectors i determina les característiques idiosincràtiques d'aquestes partícules en català. Ricard Torrents, a «Vers una traductologia catalana», indaga fins a quin punt la traductologia catalana constitueix una àrea autònoma de coneixement, i justifica la resposta positiva a la pregunta amb la inclusió de tot un elenc de fites assolides a partir dels anys 90 del segle passat. Joan Torruella, a «Bases per a l'estudi contrastiu del lèxic català, aragonès i castellà dels segles XIII i XIV», presenta un estudi del lèxic comú en tres textos legals més o menys paral·lels de llengües veïnes de finals del s. XIII i de principis del segle XIV i n'estudia l'aparició del lèxic

patrimonial en els textos i la seva ampliació, amb l'admissió de préstecs i la creació de neologismes mitjançant processos morfològics; l'evolució de l'estructura lèxica amb l'aparició de noves paraules i la desaparició d'altres; les influències i interferències que es produeixen en les diferents llengües hispàniques i la comparació entre elles. Katharina Wieland, a «El llenguatge juvenil català: un refugi per als barbarismes i els estrangerismes? Convergències i divergències en l'ús de préstecs en la varietat diafàsica juvenil i la seva representació als mitjans de comunicació catalans», a partir d'exemples extrets dels mitjans de comunicació tradicionals o innovador observa la forma en la qual els joves catalans canvien plegats el llenguatge juvenil i com es creen i difonen noves formes, i el paper que fan aqueixos mitjans, a causa del seu paper en la normalització lingüística, a la integració d'elements juvenils a la llengua estàndard. Acaba amb la consideració que potser, en comptes de marcar negativament el llenguatge juvenil com a refugi de barbarismes, caldria considerar la creativitat lingüística que demostren els joves com el senyal d'un ús vital de la llengua.

Ramon SISTAC
Universitat de Lleida
Institut d'Estudis Catalans

FERRER NAVARRO, Ramon (ed.) (2010): *Eiximenis i la seua obra*. València: Acadèmia Valenciana de la Llengua, 383 p. in-quarto major.

L'any 1409 es considera que va morir Francesc Eiximenis i l'Acadèmia Valenciana de la Llengua ha volgut homenatjar el menoret amb una esplèndida exposició a la sala Duc de Calàbria del Centre Cultural de la ciutat de València. El catàleg d'aquesta exposició recull els manuscrits i edicions incunables de les obres d'Eiximenis i els documents relatius als contactes que la ciutat i els seus jurats van tenir amb el gran escriptor. Aquesta obra ha esdevingut un preciós llibre de consulta on s'han afegit diversos estudis sobre l'obra del frare franciscà des de perspectives molt variades. L'edició és feta amb munificència amb riques il·lustracions en colors.

Després d'una presentació per part del curador sobre «Eiximenis: vida, obra i actualitat», ve la part d'Exposició dividida en dues seccions. La primera, també a càrrec de Ramon Ferrer Navarro, presenta els «Documents» i la segona de la qual s'ha encarregat Albert Hauf es dedica a «Manuscrits i incunables». En aquella (p. 28-47) tenim una selecció de cartes i documents presentats amb reproducció dels originals i transcripció:¹ hi veiem, per exemple, com les autoritats valencianes mostren llur agraïment pel prestigi que Eiximenis atorga a la ciutat i per la seva predicació («... se féu un divinal e solemniat offiç, en lo qual preycà lo reverent maestre Francesch Eiximenis, lo qual en son sermó dix excel·lents paraules...», p. 39) i, l'obsequien una vegada amb 20 florins «en ajuda de ses necessitats» (p. 30) i almenys en dues ocasions fan present al menoret d'un hàbit («una peça de drap burell», p. 31 i 43), paguen alguna de les obres, com ara el *Regiment de la cosa pública* (p. 28) i el *Terç del Crestià* (p. 37), i posen el *Primer del Crestià* a l'abast de tothom («...és estat fet e portat ací per haver complida la obra del dit llibre en la Sala del Consell de la dita ciutat, a instrucció e informació dels feels christians...», p. 29). No es veu la raó per què alguna vegada, en lloc del document original, hi ha la reproducció de la portada d'obres modernes sobre Eiximenis que no tenen res a veure amb la transcripció (p. 32, 39, 41 i 43). També en la pàgina 41 es repeteix el text de la pàgina 39.

La segona secció s'ocupa de «Manuscrits i incunables» (p. 51-133). Albert Hauf presenta les obres conservades d'Eiximenis també amb reproducció de llurs portades i ofereix la transcripció i comentari dels texts en qüestió, fins i tot d'alguns que encara romanen inèdits. Els fragments d'obres en llatí van acompanyats d'una traducció, com ara el *Psalterius laudatorium*. Aquest treball representa una extra-

1. S'aprecia en la transcripció alguna lleu errada; així en la pàgina 31 veiem una transcripció *metats* en lloc de *metets* i allà mateix l'omissió del mot *comuns* en «quinze florins d'or comuns d'Aragó».